

In actie voor duurzaamheid!

Ontwerp Actieplan Duurzaamheid

Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Utrecht

d.d. 11 december 2007

1 Inleiding

Duurzaamheid: een verantwoordelijkheid van iedereen

Duurzaamheid is één van de belangrijkste uitdagingen waar we als maatschappij voor staan. Het denken over duurzaamheid heeft de laatste jaren vooral gestalte gekregen in het private domein. Bedrijven zijn ‘duurzaam’ en ‘maatschappelijk verantwoord’ gaan ondernemen. Steeds meer bedrijven produceren klimaatneutraal en maken de klant attent op hun milieuvriendelijke producten. Naast de aandacht voor milieu, draait duurzaamheid ook om mens en maatschappij; het gaat om het vinden van een balans tussen de drie P’s; ‘*people*’, ‘*planet*’ en ‘*profit*’.

De private sector neemt steeds vaker initiatieven om invulling te geven aan duurzame ontwikkeling. Maar wat is de verantwoordelijkheid van de publieke sector? Bij de overheid staat duurzaamheid steeds nadrukkelijker op de agenda. In het regeerakkoord van het kabinet Balkenende IV is duurzaamheid als speerpunt benoemd. De ambities zijn hoog.

Ook wij willen als provinciebestuur onze bijdrage leveren aan een duurzame wereld. Bij al ons handelen willen wij een integrale afweging maken tussen de belangen van *people*, *planet* en *profit*, en willen wij afwenteling van negatieve effecten naar toekomstige generaties en naar plekken elders op de wereld voorkomen. Duurzaamheid moet dan ook een vast aandachtspunt worden bij het vormgeven van ons beleid op diverse beleidsterreinen, maar ook bij de uitvoering van beleid en binnen onze eigen bedrijfsvoering.

Waarom een actieprogramma duurzaamheid?

Duurzaamheid is geen apart beleidsveld voor ons college. Het is een manier van werken die diep in de haarvaten van onze organisatie moet doordringen, en die in alle verschillende beleidsterreinen, projecten en activiteiten tot uiting moet komen. In het Actieprogramma Duurzaamheid geven we dan ook geen uitputtende beschrijving van alles wat we moeten ondernemen om “duurzaam te worden”. Dat moet een plaats krijgen in onze beleidsdocumenten, projectplannen, interne procedures etc. Wel willen we met het actieprogramma inspiratie bieden aan de hand van concrete voorbeelden van duurzame activiteiten die we al in gang gezet hebben. Ook bieden we gereedschappen aan om het duurzame karakter van ons handelen te vergroten. En we maken een selectie van bestaande en nieuwe projecten, waarbinnen we gaan werken aan meer duurzaamheid.

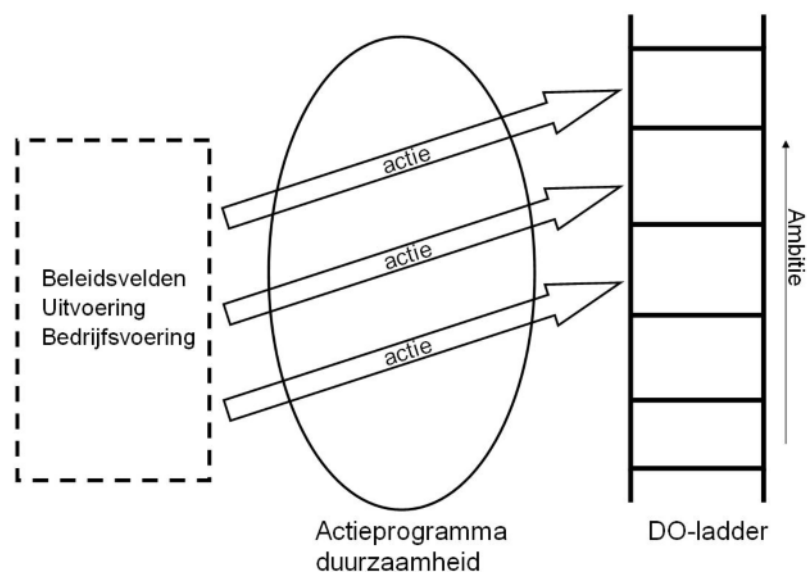
Met het actieprogramma duurzaamheid streven wij de volgende doelen na:

1. Zelf het goede voorbeeld geven door (onder andere) een duurzame bedrijfsvoering
2. Onze externe partners stimuleren en ondersteunen bij hun duurzame ambities
3. Duurzaamheid tot een belangrijk afwegingscriterium maken voor al onze beslissingen en acties;
het actieprogramma biedt hier de benodigde gereedschappen voor

2 Afwegingskader duurzaamheid: de DO-ladder

In “Besturen met hart voor de toekomst”, ons collegeprogramma voor de periode 2007-2011, hebben wij aangekondigd binnen afzienbare tijd een “duurzaamheidstoets” te ontwikkelen. Dit moet de concrete leidraad voor het provinciaal handelen zijn. Wij willen hiervoor gebruik maken van de “duurzaam ontwikkelen ladder” (DO-ladder), die in het kader van het landelijke programma Leren voor Duurzame Ontwikkeling is gerealiseerd. De DO-ladder biedt een afwegingskader op basis waarvan beslissingen en activiteiten kunnen worden ingeschaald naar mate van duurzaamheid. Daarbij wordt onder andere gekeken naar de impact die een project heeft op de aspecten *people*, *planet* en *profit*, maar bijvoorbeeld ook naar de overdraagbaarheid van de aanpak en naar de toekomstbestendigheid. Ook kan worden gekeken naar de invloed die de provincie heeft op het resultaat en naar de verschillende rollen die de provincie kan spelen. De combinatie van deze factoren bepaalt hoe hoog een initiatief scoort op de DO-ladder. De uitdaging zit er vervolgens in om nieuwe initiatieven te ontplooiën die zo hoog mogelijk scoren, maar ook om bestaande initiatieven zo mogelijk aan te passen waardoor ze hoger klimmen op de ladder. Op die manier kunnen we onze ambitie stapsgewijs verhogen. De DO-ladder willen wij gaan doorontwikkelen om deze geschikt te maken als afwegingskader voor provinciaal handelen.

Met de DO-ladder krijgen wij een instrument om de mate van duurzaamheid van projecten, acties en beleidsuitgangspunten “in te schalen”. Daarmee kan per beleidsveld de ambitie worden vastgesteld en worden aangegeven hoe ver de realisatie van die ambitie verwijderd is. Het actieplan duurzaamheid biedt gereedschappen om die ambities daadwerkelijk te halen. Denk bijvoorbeeld aan voorlichting, opleiding en gerichte ondersteuning op projectbasis. Het actieprogramma helpt dus om de verschillende beleidsvelden hoger op de duurzaamheidsladder te krijgen. Overigens is de DO-ladder zelf een van die gereedschappen. Schematisch ziet dit er als volgt uit:

3 De duurzame provincie Utrecht anno 2007

De meeste van onze activiteiten zijn nu al in meer of mindere mate duurzaam. Het is dus niet zo dat duurzaamheid tot op heden geen enkele aandacht in ons handelen heeft gekregen. Ook is het een illusie om te denken dat wij in 2011, aan het einde van deze collegeperiode, in een volledig duurzame provincie zullen leven of dat ons handelen volledig en zonder enig compromis duurzaam zal zijn.

Op diverse beleidsvelden hebben wij al activiteiten ontplooid met duurzaamheid als specifiek achterliggend doel. Voorbeelden zijn het stimuleren van maatschappelijk verantwoord ondernemen (economisch beleid), opwekking en toepassing van duurzame energie (milieubeleid), en bevorderen van duurzame landbouw (bodembeheer). Ook in onze eigen bedrijfsvoering hebben wij reeds diverse duurzame maatregelen genomen. Zo hebben wij voor de inkoop van een aantal productgroepen duurzaamheidscriteria opgesteld, waarmee we ook onze leveranciers aanzetten om werk te maken van duurzaamheid. En onze werkwijze om een deel van ons vermogen duurzaam te beleggen (binnen de kaders die aan de financiële huishouding van overheden worden gesteld) dient andere overheden tot voorbeeld.

Vanuit diverse beleidsterreinen en andere invalshoeken van onze organisatie is een inventarisatie opgesteld van kansen om ons handelen verder te verduurzamen. Daarbij is niet getracht een volledig beeld te geven, maar wel om inspiratie te bieden. Een voorbeeld van zo'n kans is de pilot Rijnenburg, een ontwikkelingslocatie waar ingezet wordt op o.a. klimaatbestendigheid en duurzaam waterbeheer. Bij het samenstellen van de inventarisatie is tevens een eerste oefening uitgevoerd in het werken met criteria om de duurzaamheid van een bepaalde activiteit in te schalen: de toepassing van de DO-ladder, die wij in de aankomende periode willen verfijnen. De inventarisatie treft u aan in bijlage 1 bij het actieplan.

4 Actie voor duurzaamheid

Zoals in de inleiding vermeld, zijn de doelstellingen van het actieprogramma duurzaamheid als volgt:

- Duurzaamheid tot een belangrijk afwegingscriterium maken voor al onze beslissingen en acties; het actieprogramma biedt hier de benodigde gereedschappen voor
- Onze externe partners stimuleren en ondersteunen bij hun duurzame ambities
- Zelf het goede voorbeeld geven door (onder andere) een duurzame bedrijfsvoering

De uitgangspunten die we daarbij hanteren, zijn: zelf zoveel mogelijk zaken duurzaam aanpakken, een voorbeeldfunctie vervullen met onze duurzame bedrijfsvoering, samenwerken met externe partijen in duurzame projecten, voorlichting geven over duurzaamheid en verantwoording afleggen over de realisering van onze eigen duurzaamheidsambities. Om invulling hieraan te kunnen geven gaan wij de volgende acties ondernemen, die we in de komende maanden gefaseerd verder willen uitwerken:

1. Uitwerken van de DO-ladder (zie hoofdstuk 3)

We willen de DO-ladder geschikt maken om het duurzaamheidsniveau van verschillende activiteiten, projecten en beleidsvoornemens meetbaar te maken en tegen elkaar af te wegen. Hiertoe zal een set criteria worden ontwikkeld in een nauwe samenwerking tussen vertegenwoordigers van diverse afdelingen van de provincie en externe partijen. Beoogd resultaat is een werkbaar afwegingskader. Daarnaast willen we de belangrijkste duurzame projecten alvast inschalen op de ladder.

Planning: DO-ladder gereed in maart 2008

2. Bestaande projecten verduurzamen

Door het beschrijven van provinciale activiteiten en projecten is een beeld ontstaan van wat wij duurzaam vinden. Door een bepaalde hiërarchie in deze projecten aan te brengen van duurzaam naar zeer duurzaam (ladder) is een kader ontstaan voor duurzaamheid. De uitdaging is aan de organisatie om aan de hand van dit kader activiteiten van de diverse beleidsvelden te beoordelen op duurzaamheid en om projecten en activiteiten een treetje hoger op de ladder te krijgen.

Voor sommige projecten is voor dit treetje hoger een extra inspanning nodig waarmee in de lopende uitvoering geen rekening is gehouden. Die projecten en activiteiten waarbij dit het geval is en waarbij het verduurzamen aanzienlijke winst op kan leveren, willen wij vanuit het Actieprogramma

Duurzaamheid een extra duurzaamheidsimpuls geven. Per geselecteerd project zal de aanpak daarvoor via maatwerk worden vastgesteld. Hiervoor zijn middelen binnen het actieprogramma beschikbaar.

Planning: eerste projecten geselecteerd in maart 2008; vervolgens individuele aanpak per project vaststellen

3. Nieuwe projecten toevoegen

Wij willen binnen het programma graag ruimte bieden voor nieuwe initiatieven en creativiteit vanuit onze externe relaties: gemeenten, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Waar hebben we nog niet aan gedacht? Waar liggen kansen? Wat zijn ontwikkelingen op het duurzaamheidssterrein waar we op kunnen aansluiten (bijvoorbeeld “*cradle to cradle*”¹)? Daartoe organiseren we werkateliers waarbij provincie en externe partijen elkaar inspireren tot projecten met “ladder-ambities”, die dus binnen het programma thuishoren. Voor deze projecten reserveren we middelen binnen het programma.

Planning: eerste selectie nieuwe duurzame projecten vastgesteld in september 2008; looptijd kan per project verschillen (maximaal 3 jaar)

4. Ambitiestatement “Leren voor Duurzame Ontwikkeling” opstellen

Het landelijke programma “Leren voor Duurzame Ontwikkeling” (LvDO) biedt mogelijkheden om op een creatieve manier het instrument “leren” in te zetten om meer duurzaamheid te bereiken. Dit is nuttig, want kennis over duurzame alternatieven en mogelijkheden is de eerste en belangrijkste stap op weg naar een duurzame provincie. Om voor een rijksbijdrage uit dit landelijke programma in aanmerking te komen dienen we onze ambities vast te leggen in een Ambitiestatement voor de periode 2008-2011. Vertrekpunt hiervoor zijn de activiteiten en projecten die we ontwikkelen vanuit dit Actieprogramma Duurzaamheid. We willen ondersteunende en inspirerende leer- en participatie trajecten aan deze projecten koppelen. Voor medewerkers trainingen ontwikkelen om met het afwegingskader aan de slag te kunnen gaan. Externe partijen binnen projecten eerder om tafel halen om door participatie een duurzamer resultaat te behalen. Eventuele kennis en vaardigheidsachterstanden binnen de projecten laten inhalen. Inspirerende werkbijeenkomsten organiseren. Kortom: het instrument “leren” binnen het programma sterk naar voren laten komen. We zullen daarbij ook het maatschappelijk veld oproepen om te komen met duurzaamheidsonderwerpen waarbij de inzet van leertrajecten gewenst is en met hen op zoek gaan naar inspirerende activiteiten die onze gezamenlijke activiteiten verrijken en doelen dichterbij brengen.

Planning: Ambitiestatement LvDO gereed in juni 2008

¹ Een in de praktijk uitgewerkte vorm van duurzaamheid vinden we o.a. terug in de Cradle to Cradle (C2C) visie van Michael Braungart en William McDonough. Deze visie heeft al diverse aansprekende duurzame producten opgeleverd en internationaal indruk gemaakt. Landelijk zal stevig worden ingezet op vertaling van deze visie in producten. Ook als Provincie Utrecht willen we werken aan de C2C aanpak als voorbeeld van duurzaamheidsbeleid.

C2C is een methodiek waarbij economische welvaart en aandacht voor mens en milieu hand in hand gaan. Het daagt ons uit om producten intelligenter te ontwerpen en om productieprocessen schoon en volledig eco-effectief in te richten. Zo kunnen productmaterialen worden teruggebracht in de biologische en technische kringlopen en blijven ze eendeloos herbruikbaar.

Belangrijkste uitgangspunten zijn:

1. afval is voedsel: gebruik materialen die zonder problemen terug kunnen in de kringloop
2. diversiteit geeft veerkracht en maakt flexibel
3. maak gebruik van vernieuwbare energie

5. Opstellen communicatie- en voorlichtingsstrategie

Communicatie en voorlichting zijn bij het realiseren van onze duurzame ambities van groot belang. In de eerste plaats moeten wij de partijen met wie wij binnen dit programma gaan samenwerken betrokken houden en ook met elkaar verbinden. Op die manier ontstaat een natuurlijke kruisbestuiving tussen partijen die ervoor moet zorgen dat duurzaamheid zich als een olievlek gaat verspreiden. Ook partijen die niet direct betrokken zijn bij de projecten, zijn belangrijke doelgroepen voor het communicatieplan vanwege de inspirerende werking die wij van dit programma willen laten uitgaan. In aansluiting daarop willen we met communicatie en voorlichting ook bereiken dat de voorbeeldfunctie, die wij met onze eigen duurzame activiteiten nastreven, navolging krijgt.

Planning: communicatiestrategie gereed in april 2008; communicatie wordt daarnaast ingebed in de individuele projecten

6. Verantwoording

Wij willen verantwoording afleggen over onze vorderingen op het gebied van duurzaamheid. Daartoe willen wij onze duurzame inspanningen monitoren, waarbij de DO-ladder als belangrijk hulpmiddel kan dienen. De verslaglegging van onze vorderingen willen wij bij voorkeur combineren met reguliere manieren van verslaglegging, bijvoorbeeld via het burgerjaarverslag. Dit betekent per mei 2009 een eerste verantwoording.

Planning: methode van verslaglegging vaststellen in april 2008

5 Financiering

In de uitwerking van ons collegeprogramma hebben wij een bedrag van € 11.017.000,- uitgetrokken voor het actieprogramma duurzaamheid. In onderstaande tabel geven wij indicatief aan op welke wijze wij deze middelen inzetten voor de diverse acties, en doen wij een voorstel voor het kasritme voor de komende vier jaar.

	2008	2009	2010	2011	<i>Totaal per activiteit</i>
Uitwerken DO-ladder	€ 77.000	--	--	--	<i>€ 77.000</i>
Verduurzamen bestaande projecten	€ 125.000	€ 1.625.000	€ 1.625.000	€ 1.625.000	<i>€ 5.000.000</i>
Nieuwe projecten	€ 125.000	€ 1.625.000	€ 1.625.000	€ 1.625.000	<i>€ 5.000.000</i>
Ambitiestatement LvDO en uitvoering "leeractiviteiten"	€ 45.000	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000	<i>€ 240.000</i>
Communicatie en voorlichting	€ 75.000	€ 125.000	€ 125.000	€ 125.000	<i>€ 450.000</i>
Monitoring en verslaglegging	€ 70.000	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000	<i>€ 250.000</i>
Totaal per jaar	€ 517.000	€ 3.500.000	€ 3.500.000	€ 3.500.000	<i>€ 11.017.000</i>